

Áarstova

Kjöt av seyði sum bara hevur etið tara

Í NÆRUM 200 ÁR HEVUR SEYÐURIN Á NORTH RONALDSAY Í ORKNOYGGJUM LIVað Í FJØRUNI OG BARA ETIÐ TARA. TIL JÓLA KANN SERMERKTA KJØTIÐ ROYNAST Á MATSTOVU Í FØROYUM

Eiríkur Lindenskov

Herfyri vóru umboð fyri matstovuna Áarstovu í Havn á kanningarferð í Orknoyggjum. Endamálið var at vitja oynna »North Ronaldsay«, sum er kend fyri seyði, ið bert livir av at eta tara.

Tað er Johan Mortensen í Havn, sum hevur fyrireikað ferðina. Hann hevur í nógv ár havt stóran áhuga fyri Orknoyggjum og hevur vitjað har fleiri ferðir:

– Orknoyggjar hava eina 6.000 ára gamla søgu, og tey meta, at seyðaslagið, sum livir har, er 5.000 ára gamalt. Tað kom í sínari tíð á onkran hátt úr Russlandi gjøgnum Skandinavia til Orknoyggjar, sigur Johan Mortensen.

Tað bar til at kanna beinagrind av gomlum seyði, tá tey funnu fornminnið »Scarabrae«, sum er ein 5.000 ára gomul bygd, sigur Johan Mortensen, sum leggur afturat, at tað helst er sama seyðaslag, sum var í Føroyum í gomlum døgum.

Seyðin út og neytini inn

Tað var í 1832, at menn á North Ronaldsay avráddu at taka seyðin av og at hava neyt á oynni í staðin. Tí var seyðurin tikin av bønnum, og grótgardur laðaður kring alla oynna. Seyðurin varð hildinuttanfyri og hevði bara fjøruna.

Hetta tiltakið eyndaðist væl, og seyðurin á oynni, sum bara livir av at eta tara, hevur ment seg til nakað heilt serligt.

– Kjotið er nógv myrkari, enn vanligt seyðakjöt. Og tað luktar øðrvísi – minnir ikki sørt um svartfugl, sigur Johan Joensen, kokkur á Áarstovu, sum eisini var við í ferðalagnum í Orknoyggjum.

– Bóndin á oynni segði okkum, at tey hava um 2.500 seyðir á oynni, tá lombini eru íroknað. Slaktið liggur um 300-350 um árið, sigur hann.

Teir fara at reka, tá seyðurin er umbiðin. Síðani verður hann fluttur av oynni til Kirkwall, har hann verður flettur á góðkendum sláturhúsi.

Jensina og Johan Mortensen, stigtakari, John Mikkelsen, matstovu-leiðari og Johan Joensen, kokkur á Áarstovu, framman fyri Scapa wisky distillarið í Orknoyggjum

Kjotið er nógv myrkari, enn vanligt seyðakjöt. Og tað luktar øðrvísi – minnir ikki sørt um svartfugl

– Orknoyggjar eru í ES, so tað eru nógv ár síðani, at teir góvust at fletta á North Ronaldsay, tí tað verður ikki góðkent til sølu, og tað er ikki hugsingur um hjá teimum at byggja sláturhús á North Ronaldsay, sum er ein litil oyggj við 55 íbúgvum.

Ein ær eitt lamb

Sermerkti seyðurin á North Ronaldsay veksur ikki so skjótt, sum vanligur seyður, og ærnar klára heldur ikki at hava fleiri lomb.

– Tí verða lombini tikin og dripin, um ærnar fáa fleiri lomb, sigur Johan Joensen. Tær sleppa bara at hava eitt lamb í part, tí tær klára ikki at føða fleiri.

Tað var soleiðis av tilvild, at tey funnu út av tí serliga við hesum kjötinum av taraseyðnum.

– Hóast seyður í Føroyum eisini av og á etur tara, so tolir okkara seyður ikki taran. Tað hevði ikki borið til, at okkara seyður bara livdi av tara, sigur hann.

Annars hevur danska matstovan Noma í Keymannahavn, sum fleiri ferðir hevur vunnið heitið sum heimsins besta matstova, eisini roynt at fáa fatur á hesum sermerkta kjotið.

– René Retzepe, kokkur á Noma, hevði tosað við bóndan, vit hittu, um at fáa fasta veiting av kjoti til Noma. Men náttúrligu viðurskiftini eru so

óhøglig, at tað er ikki hugsingur um at lova fasta veiting, so tann ætlanin varð slept, sigur Johan Joensen.

Sama seyður sum í Føroyum

Johan Mortensen hevur eina teori um, at talan er um sama seyð, sum var í Føroyum.

– Vit hava altíð hoyrt, at tann gamli føroyski seyðurin var vargur og ringur at hava við at gera.

– Tann síðsti av slagnum í Føroyum varð skotin av tí gitna Johan Mortensen á Tvøroyri úti í Litlu Dímun fyri út við tveimum øldum síðani, greiðir Johan Mortensen frá.

Námsferðin til Orknoyggjar hevur havt stóran áhuga í Føroyum. Og fleiri hava vent sær til Johan Mortensen og víst á, at tað eitt nú er vanligt í Fámjin, at seyðurin gongur í fjøruni og etur tara stóran part av vetrinum.

Keyptu 35 krov

Hóast seyðurin á North Ronaldsay hevur gingið í fjøruni og etið tara í næstan 200 ár, so er tað ikki fyrr enn fyri nøkrum fáum árum síðani, at fólk góvu sær far um eyðkenda seyðakjotið, og tað síðani vorðið ein nógv umbiðin vøra á finum matstovum í Edinburg og í London.

– Seinastu 10 árin er kjotið marknaðarført sum nakað heilt serligt, og gravgangurin eftir tí er stórur – serliga millum indisku matstovurnar, sigur Johan Mortensen.

Á ferðini í Orknoyggjum bíleggdi Áarstova 35 krov, sum í næstum verða send á meginlandið til flettingar og send til Føroya.

– Ætlanin er at ræsa og turka fyri at gera royndir, sigur Johan Mortensen.

Ætlanin er so at hava hetta kjotið á á matarlepanum allan jólamánaðin, tá fólk so bæði kunnu royna sermerkta kjotið av taraseyðinum í Orknoyggjum og føroyskt kjöt.

